

DE VLAAMSCHE BROEDERS.

XIV.

Op het einde der vorige eeuw ontving de door zijne *Oordeelkundige Inleiding tot de Historie van Gelderland* en andere geschied- en geslachtskundige werken beroemde rijksvrijheer VAN SPAEN, van den heer ERNST, kanunnik van Kloosterrade, pastoor te Alfdon, schrijver van eene geschiedenis van Limburg en medewerker aan *l'Art de verifier les dates*, eene mededeeling uit de *Annales Rhodenses*, welke VAN SPAEN bekend maakte in zijn bovenvermelde *Inleiding*. Later nam de abbé ERNST dat stuk op in zijne *Histoire du Limbourg*, terwijl de *Annales* in hun geheel thans zijn te vinden in de *Monumenta Scriptorum* van PERTZ ¹⁾.

Door die *Annales* wordt een geduchte slag toegebracht aan de opgaven van oude kroniek- en geslachtslijst-schrijvers. Door VAN SPAEN en *l'Art de verifier les dates* werd eene nieuwe geschiedenis der graven van Gelre verbreid. ERNST leverde, gelijk wij reeds zagen, in laatstgemeld werk ook een artikel over de graven van Cleve. Door beiden zijn alle vroegere geschiedschrijvers over deze onderwerpen verdrongen.

Wat de geschiedenis van Cleve betreft is boven aangetoond, dat de abbé door een paar oorkonden is misleid. Evenwel zal zijn arbeid altijd hare waarde

behouden en de oude geschiedenis van Gelderland is zoo-
veel aan VAN SPAEN verplicht, dat men hem er den vader
van zou kunnen noemen, terwijl hij tevens getoond heeft,
hoe men bij dergelijken arbeid te werk moet gaan.

De oorkondenboeken van Bn. SLOET en van LACOM-
BLET bevatten alles wat men tot nu toe in oorkonden
omtrent de oudste geschiedenis van Gelderland en
Cleve gevonden heeft. Niet waarschijnlijk is het, dat
nog vele oorkonden ergens schuilen en later voor
den dag zullen komen. LACOMBLET gaf voor zijn oor-
kondenboek ook eene voortreffelijke korte geschiedenis
der graven van Cleve en Meurs.

ERNST, VAN SPAEN en LACOMBLET hebben echter hunne
overzichten en geschiedenissen niet hooger opgevoerd
dan tot de bedoelde mededeeling in de *Annales*
Rhodenses.

Die *Annales* vermelden, dat in Vlaanderen twee
eigen broeders bloeiden, beroemd en machtig in de
wereld. De eene heette GERARD, de andere RUTGER.
Zij waren onoverwonnen verdedigers van Vaderland
en Staat. Hierdoor ontstonden tegen hen zware oor-
logen van wege de vorsten van het land, weshalve
zij zich begaven in den dienst des Keizers, die GERARD bij
Wassenberg en RUTGER bij Kleef plaatste, zooveel en
zoodanige beneficia van land aan ieder van beiden
gevende, dat zij zelf en hunne nakomelingen, bij geluk
van zaken, vorsten geworden zijn van het land. Uit
hun edel geslacht (progenies), dat in hun geboorteland
achterbleef, ontsproot een edel man AMORRICUS ge-
naamd, die bij zeker oppidum Antonium, niet ver
van de stad Doornik, woonde ²).

Verder vermelden de annales dat AMORRICUS huwde en onder anderen een zoon kreeg, AYELBERTUS geheeten, die te Doornik tot geestelijke werd opgeleid. Hij bouwde bij die stad een kerk en ging vervolgens met zijne broeders THEYEMO en WALCHER op reis oostwaarts tot hij kwam tusschen Rijn en Maas te Rode bij Maastricht. Zij stichtten daar een klooster.

AYELBERTUS en zijne broeders waren bloedverwanten van GERARD graaf van Gelre, GOZEWYN van Heinsberg, graaf HENDRIK van Kriekenbeek en graaf DIEDERIK van Cleve, pronepotes, dat is, *achterkleinzoons* van eerstgenoemde vlaamsche broeders uit wier geslacht (cognati) ook de drie kloosterstichters waren. AILBERTUS van Saphenberg gaf AYELBERTUS land tot stichting van kerk en klooster ²). Dit geschiedde in 1104.

Dit verhaal berust op overlevering; althans geeft de auteur geen nauwkeurige opgaaf van feiten, noch betreffende den tijd van de komst van GERARD en RUTGER, noch van den graad hunner verwantschap tot AYELBERTUS en zijne broeders, noch zelfs tot de aanleiding waarom GERARD en RUTGER Vlaanderen verlieten.

Natuurlijk ligt de vraag voor de hand naar de afkomst van de broeders GERARD en RUTGER, terwijl opvallend is, dat ongeveer hetzelfde vermeld wordt (wat betreft plaatsing door den Keizer van twee broeders in ambten, en het daarna ontstaan van een aanzienlijk geslacht) van de beide broeders EGINO en RUDOLF, die ook omstreeks het jaar 1020, zich vestigden bij Reutlingen. Van EGINO verneemt men verder niets. Van RUDOLF stammen de graven van Achalm, Urach

en Freiburg in Breisgau. Van waar zij kwamen is niet bekend. Hun vader zou geheeten hebben WITBODO of WITPERTUS.

RUDOLF huwde met ADELHEID, dochter van LIUTHO van Wulfelingen en WILLIBURG, zuster van GERLACH zoon van OTTO van Lahngou (en Zutphen) en had bij haar verscheidene kinderen, onder welke wordt opgegeven eene dochter, gehuwd aan KOENRAAD graaf van Leksmond of Lakemond. Bisschop BURCHARD van Utrecht zou zoon van dat paar geweest zijn.

Volgens de genealogen had BURCHARD verscheidene broeders. ZULZER noemt BERTHOLD, CUNO, OTTO en WERNHER graaf van Groeningen, stichter van het klooster Breitenau in Hessen. Hij zelf was bisschop tusschen de jaren 1099 en 1112.

Wij hebben over dien bisschop reeds gesproken. Met Lagisgemunda wordt misschien Lakemond bedoeld, thans een buurtschap, tegenover Wageningen in de Betuwe gelegen en in 1539 met die gemeente vereenigd. In 1370 beleende de graaf van Cleve, heer RUTGER van Lakemonde, ridder, zoodat Lakemonde Kleefsch leen was. Insgelijks Indoornik, wier heeren den titel droegen van graven Indoornick. 't Geslacht van Lakemonde schijnt denzelfden oorsprong gehad te hebben als dat van Homoet, Lawick en Ingenuwland. Homoet is een oude vrije heerlijkheid en altijd eigen goed, allodium, geweest; het nabij gelegene Hemmen, van ouds een onmiddelaar rijksleen, dat, zoover men kan nagaan, altijd aan het geslacht van Doornik behoorde.

HENDRIK VAN DORNICK deed in 1116 afstand van

Furstenberg in het gebied van Xanten, dat hij van aartsbisschop Frederik I van Keulen in leen had, tegelijk met MATFRIED, die Kelebrug in de parochie Kempen afstond. Had Graaf BALDERIK een zoon gehad, de KOENRAAD der genealogen, dan zou men dien voor den stamvader van dit geslacht kunnen houden, dat later in DOORNIK, HOMOET, LAKEMOND, enz. voortbloeide, want BALDERIK heeft de kerk van Setten, als allodium, bezeten en schijnt aanzienlijke bezittingen en een graafschap in den linker Rijnsoever gehad te hebben.

De wapens van de geslachten Doornick, Doornweerd, Heteren, Homoet, Lakemond en Meurs wijzen op gemeenschappelijke afkomst, en den naam Doornik uit het verhaal van den Annalist van Kloosterrade. Doornik in Lent komt het eerst voor in de elfde eeuw, mogelijk in 1020. Doornik in Kleefland en Indoornick in de Betuwe eerst later. Mogelijk was Doornik bij Lent in 1020 nog niet lang geleden gesticht of had eerst onlangs dien naam ontvangen. De naam Doornik en de eerstbekende namen der Heeren van Lakemond wijzen op Doornik in Vlaanderen (Henegouwen) en op RUTGER den jongste der Vlaamsche broeders.

Bisschop ANNO II had waarschijnlijk ook betrekking tot het huis van Achalm. Hij beschikte over vele goederen tusschen Rijn en Maas, zooals bij de stichting der abdij van Siegburg over Stralen in 1062; over de kerk en tienden van Gelder ten voordeele van St. Georg te Keulen in 1067, over de wildbaan te Hengsibach, maar deze goederen waren geene, die

door erfenis uit zijne familie aan hem gekomen waren ; wel goederen afkomstig van GODEZO van Aspel.

Van de afkomst van ANNO is niets met zekerheid bekend. Volgens de *Keulsche Kroniek* was hij geboren te Dassel, volgens MOYER was hij een graaf van Steuslingen a/d Donau in Beyeren. Hij had volgens zijn levensbeschrijving tot ouders WALTERUS en ENGELA en tot broeders OTTO, HAYMO, ADALBERO, WALTERUS en WESILO. WALTERUS was een krijgsman, WESILO bisschop van Maagdenburg. Nepotes van ANNO waren BURCHARD van Halberstad en KOENRAAD electus van Trier. WERNHER, bisschop van Munster was zijn broeders zoon.

WERNHER of WESILO, bisschop van Maagdenburg, wordt gezegd graaf van Sonnenberg, zoon van BURGHARD II, graaf van Halberstad te zijn geweest. Hij sneuvelde bij Melrichstad 7 Augustus 1178.

KOENRAAD of CUNO, elect van Trier, was, naar men vermeldt, geboren uit edele ouders te Pfulingen (Zwaben) bij Achalm. Hij werd door DIEDERIK, bisschop van Trier te Budberg gevangen genomen, en 1 Juni 1066 van eene rots gestooten.

De vader van aartsbisschop ANNO moet geboren zijn omstreeks het jaar 1000 en zijne broeders HAYMO, WALTERUS en ADALBERO kunnen derhalve niet de Vlaamsche broeders geweest zijn, die in het jaar 1104 te Rode kwamen, hoewel de namen THEYMO, WALCHER en AYELBERTUS wonderwel met die van drie der broeders van den aartsbisschop overeenkomen. De drie Vlaamsche broeders zullen geboren zijn omstreeks het jaar 1060 en HEYMO, broeder van den aartsbisschop is alzo mogelijk geweest hun vader AMORRICUS.

Niet alleen de afkomst uit Zwaben, die aan ANNO en den elect van Trier wordt toegeschreven, wijst op verwantschap met Achalm, maar ook de overeenkomst der namen van RUDOLF van Achalms zoons CUNO en WERNER (WESILO) en die der kleinzonen CUNO, WERNER, BURCHARD en OTTO, want OTTO is een andere vorm van ANNO of HATTO, met die der familieleden van den aartsbisschop; en werd onder de zoons van RUDOLF een WALTER vermeld, dan zou het voor de hand liggen aan te nemen, dat WITBODO, WIPERT of WICHARD een broeder geweest is van WALTER, den vader van ANNO.

Hier dient nog gezegd, dat als ouders van graaf EILBERTUS, stichter der abdij van Vassor (Waussoire) in de diocese van Luik worden genoemd graaf EBROÏN, achterkleinzoon van AMORRICUS, graaf van Narbonne en BERTHA, dochter van WIDERIC en EVA.⁴⁾ WIGERIC was graaf van Ardennen, vader van SIEGFRIED, eerste graaf van Luxemburg.

EILBERTUS, broeders waren: UDO graaf de Roix; HERBERT graaf van St. Quentin; GERHARD graaf van Lo (Oudenaarden); Boso graaf van Asclo, die in 924 in oorlog geraakt met GIJSBERT, hertog van Lotharingen, door BERENGER van Lomme tegen zijn eigen schoonbroeder werd bijgestaan, zoodat BERENGER nog nadere betrekking op Boso zal gehad hebben; WIGERIC⁵⁾ en bisschop MARQUART.

De abdij van Vassor is gesticht toen BRUNO, aartsbisschop van Keulen, hertog was van Lotharingen in 956. DIEDERIK, bisschop van Mets, zoon van EVERHARD van Lahngou, was een bloedverwant van EILBERTUS.

De namen AMORRICUS, EILBERTUS, WIGERIC en GERARD

geven vermoeden van verwantschap tusschen dit geslacht, dat van aartsbisschop ANNO, de graven van Achalm, den priester AYELBERTUS en GERARD, de Vlaming; die te Wassenberg geplaatst werd door den Duitschen Koning.

De verplaatsing der beide broeders had volgens den Annalist van Kloosterrade plaats ten gevolge van verdrijving uit Vlaanderen.

In 1006 maakte BOUDEWYN, graaf van Vlaanderen, die tot bondgenoten had LAMBERT met den baard, graaf van Leuven, REINIER IV, graaf van Henegouwen en ROBERT II van Namen, zich meester van Valenciennes, het slot Eenham en andere plaatsen, die behoorden aan GODFRIED van Ardennen, hertog van Neder-Lotharingen en Brabant. Keizer HENDRIK II kwam dezen te hulp, doch de keizerlijke troepen waren genoodzaakt het beleg van Valenciennes op te breken. Daarna werd de vrede van Aken gesloten. BOUDEWYN verkreeg Valenciennes als leengoed van het slot van Gent.

REINIER IV van Henegouwen was na langdurige oorlogen in het bezit gekomen van dat graafschap, 't welk vroeger door zijn vader bezeten was. Hij stierf in 1010. Zijn zoon REINIER V volgde hem op en trok de partij van LAMBERT van Leuven, zijn oom, die in 1012 in zijne stad Leuven vruchteloos door de keizerlijke troepen belegerd werd. Met BALDERIK van Loon, bisschop van Luik, voerde LAMBERT oorlog over het kasteel Hougaarde. Hij sloeg diens troepen en rukte in 1015 in het gebied van Florennes, bij welke gelegenheid hij 12 Sept. sneuvelde. Zijn zoon HENDRIK verzoende zich daarna met den Keizer.

De oorlog tusschen Keizer HENDRIK II en BOUDEWIJN met den baard was in 1012 geëindigd. Bij die gelegenheid moet alzoo het erfdeel of leen der broeders GERARD en RUTGER voor hen zijn verloren gegaan. De burggraaf van Gent werd met Antoing beleend. In dat jaar, of zeer kort daarna, zullen GERARD en RUTGER naar Duitschland zijn uitgeweken. Dit in aanmerking nemende, zal men hun geboortejaar niet later kunnen stellen dan omstreeks 980.

Wanneer men uit het voorgaande tot verwantschap der aangevoerde families kan besluiten, schijnt het vermoeden gerechtigd, dat Achalm, Cleve, Gelre en het geslacht van aartsbisschop Anno gesproten is uit graaf EILBERTUS, stichter van de abdij van Vassor, of een zijner broeders, HERBERT, GERARD of Boso.

Toen GERARD en RUTGER Vlaanderen verlieten, waren zij zeker nog te jong om daar kinderen achter te laten. Wel bleven daar bloedverwanten, die niet in de verbanning deelden. Zoo zullen dan AYELBERTUS en zijne broeders geen afstammelingen van GERARD of RUTGER geweest zijn.

